

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

§. 1. Quid sit Testamentum & quotuplex ejusdem solemnitas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

expresso, dandi superflua pauperibus. Idem etiam dicendum de iis, quæ beneficiatus sibi subtrahit ex debita sustentatione, parcius vivendo.

4. Bona Ecclesiæ dicuntur, quæ Ecclesiæ ejusdem Ministris consecrata vel destinata sunt, sive immobilia, sive mobilia, ut agri, domus, sive calices, & alia, quæ quocunque titulo, sive donationis, sive emptionis, sive legati &c. ad Ecclesiam pervenerint. Inter quæ censendi sunt fructus pendentes, cum sint pars fundorū. Et hæc sunt in dominio Ecclesiæ: nec in iis quicquam juris, præter administrationem, sibi vindicare Clericus potest, cap. 2. sup. De donat. can. Episcopi, can. Manifesta, can. fin. xii. quest. 1.

5. Bona intuitu Ecclesiæ acquisita sunt fructus & proventus beneficiorum, collecti & percepti, aliaque generaliter, quæ quavis Ecclesiæ vel beneficii occasione Clericis acquiruntur.

Et de his, quid juris in iis habeant Clerici, variant admodum Interpretes. Duæ sunt celeberrime sententiæ. Prima asserit, Clericos fructuum ejusmodi tantum esse usufructuos, id est posse eos sumere inde, quantum necessarium est ad commodum sui sustentationem; reliquum vero ex lege, non solum charitatis, sed & Justitiæ, erogandum in pios usus, & usus pauperum; juxta illud D. Hieronymi, Tibi d. Sacerdos vivere de altari, non luxuriari permittitur, refectate Gratiano Dist. 44 in princ. Idemque apertius Dist. 22 in princ. Aliena capere con vincitur, qui ultra necessaria sibi retinere probatur. Ad hæc ut Clericus non plus suum ex fructibus beneficii sui facere possit, quam quod sufficiat ad victum vestitum, ceterosque usus vitæ necessarios, can. Episcopus 23 xii. quest. 1. Panormitanus ad c. Cui vsit inf. De testam. Altera & probabilior sententiæ est, Clericos fructuum, & proventuum omnium, quos ex beneficiis suis percipiunt, sive sint distributiones, sive fructus alii, esse absolute dominus; non solum quoad partem, congruæ sustentationi necessariam, verum etiam quoad redundantem: ita ut, si profane expenderint, non teneantur ad restitutionem, licet graviter peccent, sic expendendo, D. Thomas 2. 2. quest. 185. art. 7. Hanc sententiam tenet Sarmiento De rebus Ecclesiast. p. 2. cap. 1. & 2. & plures alii.

6. Quoad distributiones idem probatur ex f.

unico De Clericis non resident. in 6. Concil. Trident. Sessio. 22. cap. 3. De reformat. Similiter quoad alios fructus probatur ex eodem Concil. Sessio. 23. c. De reformat. & aliis tum ejusdem Concil. locis, tum Juris Pontificii textibus, in quibus indicatur, Clericos facere tales fructus suos, vel certis casibus non facere suos. Ideoque non rectè æquiparantur usufructui vel usufructuariis, aut non nisi certo respectu & secundum quid, ut loquuntur nam plus juris in iis habent, quam usufructui, quia Clerici fructus omnes perceptione suos faciunt, d. cap. unico De Cler. non resident. in 6. etiam ultra necessitatem suam, erogandos in usus pauperum & alios pios usus. Et licet sint domini fructuum, tamen minus juris habeant, quam usufructuarii, qui in vita & morte fructus suos cuicumque voluerint, relinquere possunt, absque ullo paupertatis aut pietatis intuitu: hæc enim potestatem non habent Clerici, ut constat ex Concil. Trident. Sess. 25. c. 1. De reform. Vide Sarmiento d. loco.

TITULUS XXVI.

De Testamentis & ultimis voluntatibus.

§. I.

Quid sit Testamentum, & quotuplex ejusque solemnitas.

1. Testamentum unde dictum, & definitio.
2. Testamentum aliud scriptum aliud Nuncupativum.
3. Virumque vel Paganicum vel militare.
4. Testamenta hodierna esse nuncupativa.
5. Forma testandi jure Pontificio præscripta.
6. Per hoc non videri derogatum jure civili.
7. Cur proprius Parochus requiratur.
8. Favor testamenti etiam non solemniter ad piam causam.
9. An testamentum ejusmodi sit validum in foro conscientia.
10. Favor testamenti inter liberos.

Absoluto tractatu de peculio Clericorum, id est de bonis, quæ Clericis ex propria industria

industria vel amicorum liberalitate aut successione obveniunt, de que modis, quibus inter vivos de iis bonis disponere licet, sequitur ut videamus, qua ratione de iisdem testamento vel alia ultima voluntate disponere valeant.

1. Testamentum (ex eo appellatum, quod sit testatio mentis, quia declarat, quæ sit mens & ultima voluntas hominis, *Instit. hoc tit. in princ.*) est voluntatis nostræ iusta sententia, de eo; quod quis post mortem suam fieri velit, *l. 2. D. Qui testam. fac. poss.* Iusta sententia, id est, sollemnis & legitima, vel secundum legem præscriptam de testamento ordinata. Atque per hanc partem excluduntur ceteræ ultimæ voluntates, ut legata, codicilli, fideicommissa, donatio causa mortis, (quæ & ipsa inter ultimæ voluntates refertur, quia morte confirmatur, *l. Non videtur D. De mortis causa donatione* ad instat legatis, *ult. in fine Cod. hoc tit.* licet aliàs sit contractus) quia non sunt sententiæ iustæ, id est sollemnes, nec regulis de testamentorum ordinatione conformes.

2. Rejctis autem testamentorum generibus quæ apud veteres in usu fuerant, ut quod calatis comitiis dicebatur, quod in prociatu, quod per æs & libram fiebat, tanquam antiquitatis, & quæ in desuetudinem abierunt, dividi solet testamentum in Scriptum, & Nuncupativum. Scripti testamenti solemnitas de jure Civili consistit in eo, quod fiat uno tempore & conplexu: ita ut nullus actus extraneus & alienus à testamento intermiscetur, *l. Hæredes 1. in fine D. Qui testam. fac. poss. l. Antiquitas Cod. hoc tit.* quod item fiat coram septem testibus, ad hoc vocatis & rogatis, *l. Hæredes §. in testamento*; qui nomina sua subscribant, & signent testamentum annulo, vel proprio vel alieno, aut alio signaculo, *§. Sed eum paulatim Instit. hoc tit.* Ac denique in hæredis institutione directa, hoc est ut nominetur aliquis, qui in universum Jus defuncti sit successurus, *l. Hæredem 59. D. de R. l.*

3. Nuncupativum dicitur, quo testator, non interveniente scriptura; coram septem testibus, ad hoc convocatis, nuncupat & exprimit palam nomen hæredis & legatorum dationem, *l. Hac consultissima 21. §. per nuncupationem, & l. Iubemus 29. §. Quod si, & §. Oportet Cod. h. t. & l. Hæredes §. paulatim, D. eod. tit.* Atque ita di-

stinguitur à testamento scripto, quod ad substantiam hujus non requiratur scriptura, nec testium subscriptio aut subsignatio, sitque ex mero jure Civili. Et propterea Prætor olim ex eo non decernebat bonorum possessionem, *l. Si ita scriptum D. De bonorum posses. secundum tabb.*

Utrumque testamentum, scriptum, inquam & nuncupativum vel Paganicum est, vel Militare. Paganicum est ejus, qui non est miles: & hoc regulariter requirit septem testes, eosque rogatos, *dist. 11. Hac consultissima & jubemus, ibidemque D. D.* Militare est militis: & hoc si a milite fiat in expeditione bellica nullam requirit sollemnitatem ordinationis, Jure Civili requisitam, sed ad ejus validitatem sufficit, quod constat quoque modo de militis voluntate, si ve scripta, si ve non scripta, *l. Ex testamento 5. l. Milites 15. Cod. De testam. milit. Instit. eod. tit. in princ.* quia arma magis, quam leges scire præsumuntur milites, nec sinunt occupationes bellicæ Jurisperitos adhibere, aut quid leges jubent inquirere, Quod quia facere possunt mulieres & rustici, etiam si imperiti sint Juris, non gaudet simili privilegio. Ut neque militi competat, si testetur post missionem, aut extra castra licet militet adhuc, verum tunc solenni jure testari eum oportet, *l. peruli. Cod. de testam. milit. §. 4. Instit. eod. tit.*

4. Hodie verò passim receptum est moribus, ut testamentum fiat coram Notario, & duobus pluribusve testibus. Quod testamenti genus esse nuncupativum vitiosum est, quia testator voluntatem suam nuncupat & declarat coram testibus; Notarius verò voluntatem nuncupatam excipit scripto: non ad substantiam testamenti, sed ad rei gestæ probationem, nempe testamentum nuncupativum factum fuisse.

5. Similiter Jure Pontificio valet testamentum, factum coram Parocho & duobus tribusve testibus, potissimum si fiat ad piam causam, veluti si pauperes instituantur hæredes, vel Ecclesia aut Monasterium aliquod, *dist. Relatum 11. hoc tit.* Quo casu ad validitatem testamenti, etiam in foro externo, non requiritur ullas sollemnitates, Jure civili introductas, sed sufficere ea, quæ juris sunt gentium, ut scilicet duo ad sint testes, nec aliam qualiteram in testibus exigat, quàm quæ ex ipso jure gentium insit, docet Co-

var. de testamentis c. 11. n. 9. Jul. Clarus §. Testamē-
tum qu. 6. n. 1. & facit text. in c. Relatum 1. h. 111.
Quinimodò ne quidem requiri duos testes, ad hoc
ut testamentum sit validum, dummodò sit po-
testas in disponente, capacitas in eo, in cu-
jus favorem disponitur, & libertas in dispo-
sitione, docet Lessius 2. De iust. & iure c. 19. dub.
2. n. 7. Ita ut testes ad probationem dumtaxat
sint necessarii; Idque obtinet etiam, ubi tes-
tamentum non sit principaliter ad piam caus-
sam, veluti ubi laicus instituit heres, ut in c.
Cum esses 10. h. t. quia, inquit, Pont. scriptum
est, quòd in ore duorum vel trium testium stet
omne verbum.

6. Quamquam hoc casu quo, inquam, non
sit ad piam causam testamentum, posita
contraria consuetudine & usu, verius videatur,
verumque jus in suo foro servandum esse: Ci-
vile quidem in foro civili, & terris Imperii;
Pontificium verò in foro Ecclesiastico, & diti-
onibus Rom. Ecclesie, etiam quoad tempo-
ralem jurisdictionem, subjectis, Jul. Clarus, d.
§. Testamentum qu. 57. Nam decisio & responsio
in d. c. Cum esses directa est ad Episcopum Ho-
stiensem qui in temporalibus subjectus est Ro-
mano Pontifici.

Nec obstat illud Deuter. 17. & 19. Ieaz. 8
& 1. ad Corinth. 13. quod in ore duorum vel
trium testium stet omne verbum, cujus memi-
nit Pontif. in d. c. Cum esses & d. c. Relatum: nam
hoc ita accipi debet, quòd non possit aliquis
condemnari, nisi testes ad minimum duo vel
tres contra eum testimonium dicant, non au-
tem, quasi nullus actus celebrari queat, adhibi-
tis pluribus, quam tribus vel duobus testibus, &
quasi hoc sit contra legem divinam. Etenim
Pontifex ipse, in d. c. Cum esses, præter duos tes-
tes vult adhiberi presbyterum parochialem,
Præterea non damnat consuetudinem Hostien-
sis Episcopatus, requirentem ad testamentum
septem testes, quasi divino juri contrariam, sed
quia ea contra generale Ecclesie jus receptum
non legitime inducta esset.

7. Loquitur verò Pont. in d. c. Cum esses de
proprio Parocho, quia non est tanta præsum-
ptio falsitatis in eo, atque in extraneo. Quod
si tamen loco presbyteri interveniant duo alii
testes, valebit testamentum, quia duo idonei
testes suppleant vicem Parochi, majorisque sunt

auctoritatis, quam solus Parochus, arg. c. Licet
ex quadam 47 sup. de testibus, Abbas, in d. c. Cum
esses n. 7. Attamen alterius Confessarii, etiam a
Parocho specialiter deputati, non sufficeret
præsentia, secundum Choppin De sacra Polit. lib.
2. tit. 1. n. 14. Et edictum Principum nostrorum
anno 1611. art. 12. requirit Notarium, Pastorem
aut ejus vicarium, certamque formam præscri-
bit testamentis ordinandis, de qua vide Zypæ-
um de iure Pont. novo hoc tit. num. 13. & 20.

8. Similiter licet ultima voluntas pendere
ex alieno arbitrio non debeat, improbetque jus
civile dispositionem testamentariam in alteri-
us arbitrium relatum, l. illa institutio D. de ha-
red. instituendis; de æquitate tamen Canonica,
favore piæ causæ, is; qui extremam suam vo-
luntatem in alterius dispositionem committit,
non videtur decedere intestatus, c. Cum tibi 13.
hoc tit. Bart. in l. 1. Cod. de sacrosanct. Eccl. Marc.
Ant. Genuen. in praxi cap. 2. n. 13. per l. Theopom-
pus D. de dote prælegata, l. Quem heredi D. de
rebus dubiis. Quamquam alii malint, d. c. Cum
tibi intelligi de ipsa executione ultimæ vo-
luntatis, non de dispositione. An autem tes-
tamentum ad interrogationem alterius fa-
ctum, etiam ab infirmo, in extremis constituto,
valeat, disputat Alexand. Consil. 33. incip. Pom-
deratis.

9. Illud quoque hic controversitur, an tes-
tamentum factum ad causam non piam sit
validum in foro conscientie, si defint solemnita-
tes, Jure positivo requisita? Negat Covar-
ruvias c. 10. n. 12. affirmat Lessius 2. De iure &
iustis. c. 19. per l. Et si inutiliter Cod. de fideicom. &
& ult. instis. de fideicom. heredit. Ea ratione, quod
ex tali testamento, juxta communem senten-
tiam, oriatur obligatio naturalis, & solemnita-
tas Jutis tantum requiratur in testamentis, ut
fidem faciat in foro externo, & falsitas omnis
deceptioque evitetur: l. Quæstionem 32. Cod. de
fideicommissis.

Nec obstat, inquit, l. Hæc consultißima Cod.
de testam. nec §. Ex eo instis. Quib. modis testam.
infirmantur. ubi tale testamentum dicitur esse
nullum: quia illi textus loquuntur de nullitate
in foro externo, in quo iustis de causis ex
tali testamento, perinde ac si nullum esset
non datur actio. Et si autem lex civilis tali tes-
tamento non assistat, non tamen ei resistit;
§ 8 ideoque

ideoque oritur saltem obligatio naturalis, sicut ex nudo pacto. Sic fideicommissum, si ex testamento nullo agnoscat, solvi debere, non ut ex testamento, sed quasi alia relinquens voluntate, e, iudicatum refert Charondas lib. 3. Respons. 47.

10. Denique ut in testamento ad pias causas non requiruntur solemnitates Juris civilis, ita nec in testamento inter liberos utriusque sexus, d. l. Hac consultiissima §. ex imperfecto: sed tantum attenditur dispositio Juris gentium. Ideoque sicut in testamento ad pias causas duo sufficiunt testes, etiam non rogati, ita & in testamento inter liberos.

§. II.

De Institutione hæredis.

1. *Institutio hæredis est caput testamenti.*
2. *Codicillis institui hæres directè non potest.*
3. *Liberi, in potestate existentes, necessario instituendi vel exhæredandi.*
4. *Instituendi liberi in legitima portione, absque onere.*

Testamenti basis & fundamentum est hæredis institutio, sine qua inutile est testamentum, *Institut. De fideicom. hæredit. §. 2* Quod & in hac causa, sicut & in numero testium, distinguitur à Codicillis, in quibus sufficiunt quinque testes, nec continent hæredis institutionem, saltem directam. Quod addo, quia per fideicommissum hæreditas codicillis jure relinquitur, *Instit. de codicillis in fine, l. 2.* & l. Si diem C. eod. §. sicut & legata, fideicommissa, & alia similia, *Instit. de sing. rebus per fideicom. relicta* Unde si quis hæredem in codicillis instituat ea institutio flectitur in fideicommissum ceterum hæres successurus ab intestato, rogatus restituere hæreditatem instituto in codicillis.

3. Tamen si verò quis, quem velit, hæredem instituere possit, cum nihil sit, quod magis hominibus debeat, quam ut supremæ voluntatis liber sit stylus, l. 1. Cod. de sacros. Eccles. si tamen testator liberos habeat in potestate, qui etiam vivo patre rerum paternarum quodammodo dominj existimantur, §. Sui 2. *Instit. de hæred. qualis* eos aut nominatim instituat necesse est, aut exhæredet nominatim & ex certa causa exhæredationis, per scriptum

hæredem probanda, *Novel. 115. cap. 3.* Alioquin ex causa præteritionis testamentum est ipso jure nullum; quoad institutionem scilicet, nam legata & fideicommissa firma manent, d. *Novel. 115. e. 3. in fine, & Auth. Ex causa Cod. de liberis præteritis*. nimirum ut in eo puniatur testator, in quo peccavit. Si verò liberos præterierit emancipatos, testamentum quidem subsistet ipso jure, sed Prætor vel Juxta dabit præteritis honorum possessionem contra tabulas testamenti, §. *Emancipatos. 3. Instit. de exhæredat. liberorum*.

Non ignoro, existimasse quosdam, jure Pontificio non requiri necessariò, ut parens filium, quem in potestate habet, hæredem instituat vel nominatim exhæredet, sed valere eò jure testamentum, in quo filius suppositus potestati patris, fuerit præteritus, dummodo legitimam suam habeat portionem, relictam titulo vel legati, vel donationis, vel alio quolibet; eò quòd in *cap. Raynutius hoc tit.* non dicatur, filias fuisse institutas, sed tantum illis relictas legitimas suas portiones. Sed verius est etiam jure Pontificio filios esse hæredes instituendos, & legitimam titulo institutionis relinquendam, cum id nusquam illo jure decisum reperitur, & propterea dispositioni juris civilis fieri debeat, *art. cap. 1. inf. De novis op. nuntiis*,

4. Institui proinde debent liberi etiam hoc jure, ut minimum in legitima sua portione: quæ olim fuit quarta pars *Instit. de inoffic. testament. §. sed hæc ita*: hodie verò, si liberi sint quatuor aut pauciores, est triens, id est tertia pars, sint plures, quàm quatuor, est semis, id est dimidia pars ejus, quod habitari esset ab intestato. *Novel. 1.* Quod si minus quam legitima vel quantacumque pars eis fuerit relicta, tunc agere poterunt, non quidem querela inofficiosi testamenti, ut olim, l. *Papinianus 8 §. quoniam D. de inoffic. testament.* sed ex Constitutione Justiniani conditione ex lege, ad supplementum, l. *Omnimodo 30. l. Scimus 30. Cod. d. t. quæ non finitur quinquennio*, ut querela inofficiosi, sed durat triginta annis, uti omnes actiones personales, d. l. *Scimus*.

Hæc verò legitima portio nullo onere, veluti usufructu, fideicommissu, conditione, modo, aliave re gravari potest. Quod si secus fiat, onus pro non adjecto habetur, l. *Quoniam*